

فرا تحلیل مطالعات دل‌بستگی به مکان

محمود قلعه نویی - دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.

بهادر زمانی - استادیار دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.

سپیده پیمانفر* - دانشجوی دکترای شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران.

چکیده

مفهوم دل‌بستگی به مکان، در مقایسه با سایر مفاهیم مورد استفاده در زمینه توصیف پیوند بین فرد و قرارگاه، بیشترین استعمال را دارد. که این موضوع به تنوع تعاریف، منجر گردیده و لزوم طبقه بندی نتایج مطالعات را می‌طلبد. پژوهش حاضر با هدف ترکیب کمی نتایج پژوهش‌های انجام شده در زمینه «دل‌بستگی به مکان» اجرا شده است. تا از ترکیب این نتایج، شدت تأثیر هر یک از عوامل مؤثر بر سازه دل‌بستگی به مکان، از طریق اثر متوسط، محاسبه گردد و مؤثرترین عامل بر دل‌بستگی به مکان، از بین ۴ سنج: هویت مکانی، وابستگی مکانی، علائق مکانی و پیوند اجتماعی با مکان، مشخص گردد. به منظور بررسی هدف اصلی تحقیق، روش فراتحلیل مورد استفاده قرار گرفته است و مقالات علمی و پژوهشی فارسی و انگلیسی منتشر شده، بدون اعمال محدودیت مکانی و زمانی، جامعه آماری پژوهش را تشکیل داده‌اند. از مجموع ۴۹ مقاله اولیه که با جستجوی الکترونیک در مجلات نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی: Taylor & Francis Science Direct، Wiley، Proquest، Sid، Magiran و attachment با کلیدواژه‌های: Place attachment و دل‌بستگی به مکان به دست آمده‌اند، در نهایت ۱۸ مقاله به منظور انجام فراتحلیل انتخاب گردید. به منظور انجام محاسبات آماری و تجزیه و تحلیل نتایج فراتحلیل از نرم افزار Comprehensive Meta Analysis V2 بهره گرفته شده است. با استفاده از نرم افزار CMA ناهمگونی میان پژوهش‌ها با آزمون Q کوکران بررسی شد و با توجه به نتیجه آن، از مدل تصادفی برای استخراج اثر متوسط بهره گرفته شد. نتایج تحلیل، نشان می‌دهد که «علائق مکانی» بیشترین تأثیر را در ارزیابی دل‌بستگی به مکان دارد و پس از آن «هویت مکانی»، «پیوند اجتماعی با مکان» و «وابستگی مکانی» قرار می‌گیرند.

واژگان کلیدی: فراتحلیل، دل‌بستگی به مکان، هویت مکانی، وابستگی مکانی، علائق مکانی، پیوند اجتماعی با مکان

این مقاله از رساله دکتری سپیده پیمانفر با عنوان مدل مفهومی محله سنتی و کاربست آن در ارزیابی مجتمع‌های مسکونی معاصر اصفهان به راهنمایی نویسنده اول و دوم در دانشگاه هنر اصفهان استخراج گردیده است.

Meta-Analysis of Place Attachment Studies Abstract

A review of the literature reveals place attachment as the most popular term used. This led the diversity and requires classification of studies. The purpose of the research is that the most affecting factor of Place Attachment between Place Identity, Place Dependence, Place Affective and Place Social Bonding specified and therefore has been implemented to combine a number of quantitative studies in the field of Place Attachment as the effect size of each factor affecting the structure of place attachment calculated through the summary effect. In order to study the main purpose of the research, the method of meta-analysis is used and scientific articles published in Persian and English, without place and time limitation, have formed the study population. A total of 49 primary articles achieved by looking in magazines indexed in databases: Taylor & Francis, Science Direct, Wiley, Proquest, Magiran and Sid with the key words of "Place attachment ultimately 18 articles obtained in order to perform a Meta-Analysis. To perform statistical calculations and analysis of the results, the software of Comprehensive Meta Analysis V2 has been used. Heterogeneity between studies was assessed by using this software and according to the result of the Q Cochran test, the random model is used to extract the summary effect. The results show that the Place Affective is the most important factor in the assessment of Place Attachment and then Place Identity, Place Social Bonding and Place Dependence are located.

Key words: Meta-Analysis, Place Attachment, Place Identity, Place Dependence, Place Affective, Place Social Bonding.

مطرح کرده‌اند. پژوهش حاضر با فراتحلیل مقالات علمی و پژوهشی فارسی و انگلیسی منتشر شده در حوزه «دلبستگی به مکان»، به تحلیل کمی اسناد پژوهشی و طبقه‌بندی عوامل تأثیرگذار بر سازه «دلبستگی به مکان» می‌پردازد. تا شدت تأثیر هر یک از عوامل مؤثر بر سازه دلبستگی به مکان، با استفاده از اثر متوسط، محاسبه و مؤثرترین عوامل بر آن مشخص گردند.

پیشینه تحقیق

واژه «مکان دوستی»^۱ توسط توان (1974) به بهترین شکل، مفهومی که دلبستگی به مکان دارد را بدون نیاز به توضیح نشان می‌دهد. در مقاله دیگر توان (1976) از Geopiety نام می‌برد، لغتی که از رایت^۲ گرفته شده است، اما با معنایی متفاوت؛ به عنوان مفهومی که طیف وسیعی از پیوندهای عاطفی بین فرد و محیط را پوشش می‌دهد. «Geo» به معنای خاک، زمین، کشور و ملیت است در مقابل عالم روحانی و «piety» به احترام و دلبستگی به خانواده، میهن و به خدایان که آنها را محافظت می‌کند، دلالت دارد. به طور کلی، مفهوم دلبستگی به یک مکان، با احساسات مثبت درباره مکان همراه است، برخلاف احساسات منفی که به بیگانگی با مکان^۳ اشاره دارد (Cross, 2001 cited in McEwen, 2014: 29). هیدالگو و هراندز (۲۰۰۱) این تعریف را برای دلبستگی به مکان آورده‌اند: «یک پیوند احساسی بین افراد با محیط خاص.»^۴ شوماخر و تیلور نیز معتقدند که دلبستگی به مکان: «پیوند احساسی مثبت، بین شخص با مکان خاص است، که ویژگی اصلی آن تمایل شخص به حفظ ارتباط نزدیک با چنین مکانی می‌باشد.» (Alexander, 2008: 8).

تفسیر متعددی درباره ارتباط حس مکان و دلبستگی به مکان وجود دارد؛ گاهی دلبستگی به مکان ذیل مفهوم کلی حس مکان مورد بحث قرار می‌گیرد؛ و تنها منعکس کننده بعد عاطفی روابط انسان و مکان است، نه کلیت آن. در این تعریف، حس مکان

۶. Topophilia

۷. John K. Wright

۸. place Alienation

واژگان بسیاری به منظور توصیف ارتباط بین افراد و قرارگاهها، در ادبیات نظری وجود دارد؛ از جمله: حس مکان، دلبستگی به مکان، دلبستگی به اجتماع محلی، دلبستگی به واحد همسایگی و پیوند با طبیعت. آنچه از بررسی ادبیات نظری موجود به دست می‌آید، نشان می‌دهد که در بین این اصطلاحات، دلبستگی به مکان از بقیه پرکاربردتر است: Ramkissoon and et al., 2103b (554). در طول دو دهه گذشته، سازه دلبستگی به مکان، توجهات بسیاری را در حوزه روانشناسی محیطی و مدیریت محیطی به خود معطوف کرده است. به دلیل به کارگیری دلبستگی به مکان در بسیاری زمینه‌ها، تعاریف متنوعی از آن دیده می‌شود؛ از جمله به عنوان پیوند عاطفی که در اندوه افرادی که مجبور به نقل مکان هستند، مشخص است (e.g., Fried, 1963; Fullilove, 1996) در روانشناسی فاجعه (e.g., Brown & Perkins, 1992) مهاجرت (e.g., Ng, 1998) نقل مکان (e.g., Giuliani, Ferrara, & Barabotti, 2003; Gustafson, 2001) تشویق به استفاده از فضاهای عمومی (e.g., Kyle, Graefe, & Manning, 2005; Moore & Graefe, 1994; Williams & Stewart, 1998) در مطالعات ادراک محیطی، مانند تجربه امنیت در مکان‌هایی که در محدوده جنگی (e.g., Billig, 2006) قرار دارند Scannell (1: Gifford, 2010a). همچنین، «دلبستگی به مکان» تئوری اصلی به کار رفته در مطالعات مربوط به معنای روانشناختی سکونتگاه می‌باشد (Moore, 2000). یکسان سازی مفاهیم مختلف دلبستگی به مکان چالش برانگیز است. در چند سال اخیر پژوهشگرانی که دلبستگی به مکان را به عنوان سطح ارتقا یافته حس مکان در نظر می‌گرفتند. سنج‌های «هویت مکانی^۲»، «وابستگی مکانی^۳»، «علاقه مکانی^۴» و «پیوندهای اجتماعی با مکان^۵» را به منظور ارزیابی دلبستگی به مکان

۲. Place Identity

۳. Place Dependence

۴. Place Affective

۵. Place Social Bonding

شامل زیر مجموعه های هویت مکانی، دلبستگی به مکان و وابستگی به مکان است (Jorgensen & Stedman, 2001). در تعریف دیگر دلبستگی به مکان را سطح بالاتری از حس مکان می‌دانند و آن را به عنوان ظرف مفاهیم و شاخص اصلی کیفیت رابطه انسان و مکان در نظر گرفته‌اند. به عنوان مثال شامای (۱۹۹۱) معتقد است که توسعه حس مکان در ۳ مرحله ممکن است:

۱. تعلق به مکان،

۲. دلبستگی به مکان،

۳. تعهد به مکان (Shamai, 1991: 349).

اکثر پژوهش‌ها تا پیش از سال ۲۰۱۰ در بین پژوهشگرانی که تعریف دوم را برای دلبستگی به مکان قائلند، تأکید خاصی را بر مدل دو سطحی دلبستگی به مکان شامل «هویت مکانی» و «وابستگی به مکان» معطوف داشته‌اند. روایی و پایایی این مدل دو سطحی توسط چندین مطالعه در امریکا (e.g., Bricker & Kerstetter, 2000; Jorgensen & Stedman, 2006; Kyle, Graefe, & Manning, 2005; Williams & Vaske, 2003) و در استرالیا (e.g., Brown & Raymond, 2007; Pretty, Chipuer, & Bramston, 2003) تأیید شده است. این مدل دوسطحی به پیوندهای مهم با محیط اجتماعی و طبیعی بی‌توجه است و بیشتر به «جنبه شخصی» دلبستگی به مکان می‌پردازد. محققین علاقه‌مند به دلبستگی‌های اجتماعی دریافتند که بستر جغرافیایی و اجتماعی پیوندهای مکانی نیاز به توجه بیشتری دارد. در نتیجه در پژوهش‌های اخیر که عمدتاً از سال ۲۰۱۰ به بعد می‌باشند، «دلبستگی به مکان» شامل ۴ زیرمجموعه: هویت مکانی (Vaske & Kobrin, 2001; Walker & Chapman, 2003) و وابستگی مکانی (Stokols & Shumacker, 1981)، علایق مکانی (Halpenny, 2010) و پیوندهای اجتماعی با مکان (Kyle, Mowen, & Tarrant, 2004) در نظر گرفته شده است (Ramkissoon et al., 2013b; Ramkissoon et al., 2011).

هویت مکانی: هویت مکانی واژه ای است که نخستین بار توسط روانشناس محیطی هارولد پروشانسکی «برای توصیف جهان فیزیکی اجتماعی شده شخص» به کار می‌رود. «مجموعه شناخت مثبت یا منفی قرارگاه فیزیکی ... که به تعریف اینکه شخص کیست و چه ارزش‌هایی دارد و همچنین اینکه دیگران او را چطور می‌بینند کمک می‌کند.» (Proshansky, et al., 1983: 74). از منظر کوبا و هومان: «هویت مکانی تفسیر خود است با استفاده از معنای محیطی به منظور نشانپردازی و واقع شدن هویت فردی در محل.» او عنوان می‌کند: «بخشی از پیوندی که شخص با مکان احساس می‌کند، ناشی از احساس شناسایی است که با آن مکان‌ها شکل می‌دهد. ما معمولاً خودمان را برحسب برچسبهای جغرافیایی شناسایی می‌کنیم.» (Ryden, 1993: 39) به طور خلاصه هویت مکانی براساس مقایسه تصویر ذهنی^۱ شخص از اجتماع محلی ایده آل با مشخصه های فیزیکی یک اجتماع محلی به دست می‌آید. (Cross 2001: n.p. cited in McEwen, 2014: 27) که در حالت مثبت آن، به صورت این مکان انعکاسی از من و من انعکاسی از این مکان هستیم. و در حالت منفی، به صورت «من این مکان را نمی‌خواهم، این آنچه من هستم نیست» (Scannell and Gifford, 2010a: 3)، ابراز می‌گردد.

وابستگی مکانی: وابستگی مکانی به پیوندهای عملکردی و هدف محور با یک قرارگاه اشاره دارد و باز نمود میزانی است که یک قرارگاه فیزیکی شرایطی را برای تأمین اهداف فراهم می‌آورد (Schreyer, et al., 1981 cited in Raymond, et al., 2010: 423). این پیوندیست که شخص با ویژگی‌های کالبدی مکان شکل می‌دهد. هرچه سطح وابستگی شخص به مکانی بیشتر باشد، کمتر خواهان تغییر مکان است (Scannell & Gifford, 2010a cited in Ramkissoon, et al., 2011: 262) استوکولوس و شوماخر (1981) معتقدند که وابستگی مکانی یک فرم از احساس عاطفی نسبت به پتانسیل‌های یک مکان خاص در برآوردن نیازها و اهداف شخص در مقایسه با مکانهای قبلی است

Image ۹

که به آن سطح مقایسه^{۱۰} گفته می‌شود و ارزیابی اینکه چطور مکان فعلی در مقایسه با سایر مکانها در حال حاضر می‌تواند نیازها را برآورده کند، که به آن سطح مقایسه با گزینه های موجود^{۱۱} گفته می‌شود (Shumaker & Taylor, 1983: 225). تفاوت بین وابستگی مکانی و دل بستگی این است که وابستگی مکانی می‌تواند تا حدی منفی باشد و دیگر اینکه ممکن است علی رغم بهبود تجربه های مکانی منفی توسط مکان فعلی اما در برآوردن نیازها موفق نباشد. بنابراین فرد می‌تواند وابستگی مکانی را دارا باشد، اما هیچ حس مثبتی به مکان، که هسته اصلی مفهوم دل بستگی می‌باشد را نداشته باشد (Jorgensen & Stedman, 2001: 234).

جدول ۱. مولفه‌های دل بستگی به مکان با تاکید بر جنبه شخصی آن، مأخذ: Raymond et al. 2010

ادبیات مرتبط	تعریف	بسته مکانی	وابستگی مکانی
Proshansky et al., 1983; Williams et al., 1992; Williams & Vaske, 2003.	آن مؤلفه هایی از شخص، همچون تلفیقی از احساسات نسبت به مکان خاص و پیوند نمادین با مکان که نشان می‌دهد ما که هستیم.	بسته مکانی	وابستگی مکانی
Schreyer et al., 1981; Williams et al., 1992; Williams & Vaske, 2003.	به پیوندهای عملکردی با یک قرارگاه اشاره دارد و باز نمود میزانی است که یک قرارگاه فیزیکی شرایطی را برای تأمین اهداف فراهم می‌آورد.	وابستگی مکانی	وابستگی مکانی

۱۰. Comparison Level (CL)

۱۱. Comparison Level of Alternatives (CLalt)

۱۲. Subjective Feelings

علائق مکانی: معنای سکونتگاه بیش از آنکه متأثر از کاربری و عملکرد باشد، به احساسات ذهنی^{۱۲} وابسته است (Tanner, et al. 2008: 197). اینکه افراد چقدر یک مکان را دوست دارند و به آن احساس تعلق می‌کنند.

پیوند اجتماعی با مکان: پیوند اجتماعی با مکان مؤلفه دیگر دل بستگی به مکان است. محققین معتقدند که افراد به مکان‌هایی دل بسته می‌شوند که روابط بین فردی را تسهیل و تعلق گروهی را محکم می‌کند، وقتی پیوندهای اجتماعی با دیگران از طریق تعامل انسان-مکان ارتقا یابد، دل بستگی به مکان نیز افزایش می‌یابد. لو و آلتمن (1992: 7) معتقدند که «مکانها بستری هستند که روابط فرهنگی، اجتماعی و بین فردی در آنها رخ می‌دهد و این همان پیوندیست که در افراد ایجاد دل بستگی می‌کند». اسکنل و گیفورد (2010b) از آن با عنوان پیوند مکانمند اجتماعی نیز یاد می‌کنند. ولدف (2000) و هانتز (1974) معتقدند که دل بستگی به مکان در بستر پیوندها و وابستگی های محلی شکل می‌گیرد. بنابراین، پیوند اجتماعی، نمادی از گروه‌های اجتماعی در یک مکان است (Ram-kisoon, et al., 2011: 264- 265).

اهداف تحقیق

هدف اصلی این پژوهش تحلیل کمی مقالات پژوهشی و طبقه‌بندی عوامل تأثیرگذار بر سازه «دل بستگی به مکان» می‌باشد. این پژوهش قصد دارد با ترکیب نتایج مقالات، تأثیر هر یک از عوامل مؤثر بر سازه دل بستگی به مکان: هویت مکانی، وابستگی مکانی، علایق مکانی و پیوند اجتماعی با مکان، را محاسبه نماید تا از این طریق، مؤثرترین عوامل بر دل بستگی به مکان مشخص گردند.

روش تحقیق

روش اصلی پژوهش در این طرح، فراتحلیل^{۱۳} می‌باشد. از آنجا که ذهن انسان توانایی ترکیب و انتظام داده‌های منتج از مطالعات فراوان را ندارد، به

۱۳. Meta Analysis

ناچار باید از روشی استفاده کرد که با به‌کارگیری الگوی علمی رایج این وظیفه را انجام دهد. در این روش، که به نام فراتحلیل موسوم شده است، روش‌های مختلف اندازه‌گیری و آماری به کار برده می‌شود (دلاور، ۱۳۸۰، ص ۲۸۷). فراتحلیل به منظور کشف روابط جدید میان تعداد زیادی از پژوهش‌هایی که قبلاً انجام شده‌اند و ترکیب یافته‌های آنها، از تکنیک‌های دقیق ریاضی و آمار استفاده می‌کند (ازکیا، ۱۳۸۵، ص ۲). آماردانان و روش‌شناسان، روش‌های گوناگونی را جهت انجام فراتحلیل مورد استفاده قرار داده‌اند، که در یک طبقه‌بندی کلی می‌توان آن را در سه دسته تقسیم‌بندی نمود: رویکرد عوامل بحرانی، رویکرد بیزین، رویکرد ترکیب نتایج (دلاور، ۱۳۸۰، ص ۲۸۹). ولف (۱۹۸۶) معتقد است که در میان روش‌های فوق، رویکرد ترکیب نتایج، به دلیل آنکه از آزمون‌های آماری نیرومندتری جهت ترکیب کمی نتایج سود می‌برد، مقبولیت بیشتری یافته است. در حال حاضر یکی از اساسی‌ترین مفاهیم موجود در ادبیات فراتحلیل، مفهوم اندازه اثر^{۱۴} است. این مفهوم در سال ۱۹۷۷ میلادی توسط کوهن معرفی شد. اندازه اثر نشان‌دهنده میزان یا درجه حضور پدیده در جامعه است و هرچه اندازه اثر بزرگتر باشد، درجه حضور پدیده هم بیشتر است (ازکیا، ۱۳۸۵، ص ۵). اندازه اثر، از طریق استاندارد ساختن یافته‌های مطالعات مختلف، آنها را به‌گونه‌ای مستقیم، قابل مقایسه می‌سازد (هومن، ۱۳۸۷، ص ۲۰).

به منظور بررسی هدف اصلی تحقیق، مقالات علمی و پژوهشی فارسی و انگلیسی منتشر شده، بدون اعمال محدودیت مکانی، جامعه آماری پژوهش را تشکیل دادند. جستجوی الکترونیک در مجلات نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی: Taylor & Francis، Science Direct، Wiley، Proquest، Magiran، Sid با کلیدواژه‌های: دل بستگی به مکان و Place attachment انجام شد. از مجموع ۴۹ مقاله اولیه، ۳ پژوهش نظری، ۷ پژوهش کیفی و ۳۹ پژوهش کمی بودند که در نهایت ۱۸ تا سنجه‌های هویت مکانی و وابستگی مکانی- مؤلفه‌های شخصی دل بستگی به مکان- و ۹ تا سنجه‌های علائق مکانی و پیوند اجتماعی با مکان را در ارزیابی دل بستگی به مکان مد نظر داشته‌اند.

جدول ۲. دسته‌بندی مقالات در زمینه دل بستگی به مکان

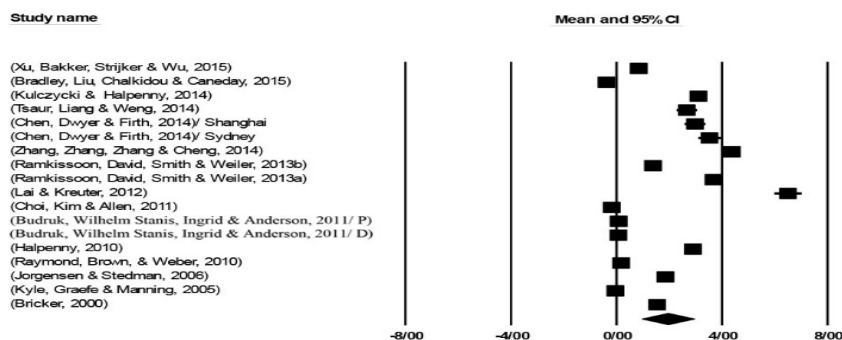
پژوهش نظری در حوزه دل بستگی به مکان از سال ۲۰۱۰ به بعد		پژوهش کیفی در حوزه دل بستگی به مکان از سال ۲۰۱۰ به بعد		پژوهش کمی در حوزه دل بستگی به مکان از سال ۲۰۱۰ به بعد	
فارسی	انگلیسی	فارسی	انگلیسی	فارسی	انگلیسی
۱	۲	۰	۷	۱	۳۸
۳۹					
هویت مکانی		هویت مکانی		هویت مکانی	
۱۸		۱۸		۱۸	
وابستگی مکانی		وابستگی مکانی		وابستگی مکانی	
۱۸		۱۸		۱۸	
علائق مکانی		علائق مکانی		علائق مکانی	
۹		۹		۹	
پیوند اجتماعی با مکان		پیوند اجتماعی با مکان		پیوند اجتماعی با مکان	
۹		۹		۹	

برای انجام محاسبات آماری فراتحلیل از نرم افزار Comprehensive Meta Analysis V2 بهره گرفته شده است. با استفاده از نرم افزار CMA ناهمگونی میان پژوهش‌ها با آزمون Q کوکران بررسی شد و با توجه به نتیجه آن از مدل تصادفی برای استخراج اثر متوسط^{۱۵} بهره گرفته شده است.

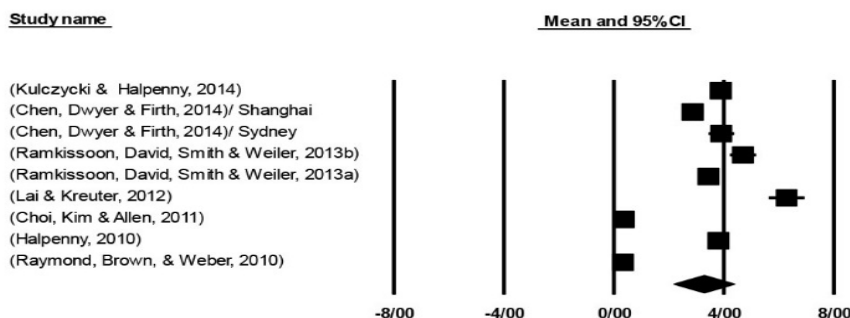
Effect Size .۱۴
Summary Effect .۱۵

یافته‌های تحقیق

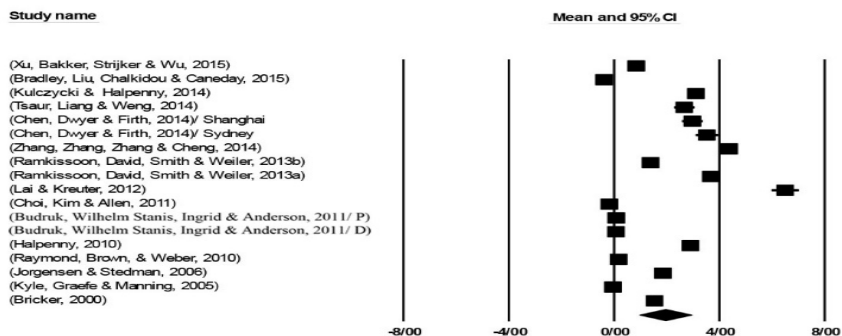
مشخصات پژوهش‌های مورد استفاده در فراتحلیل، حجم نمونه، آماره مورد استفاده آنها و سنجه‌هایی که هر یک در ارزیابی دل‌بستگی به مکان مد نظر داشته‌اند. به منظور نمایش گرافیکی داده‌ها از نمودارهای انباشت^{۱۶} استفاده شده است. در این نمودار، شکل لوزی مربوط به اثر متوسط می‌باشد که براساس ترکیب نتایج پژوهش‌ها حاصل شده است.

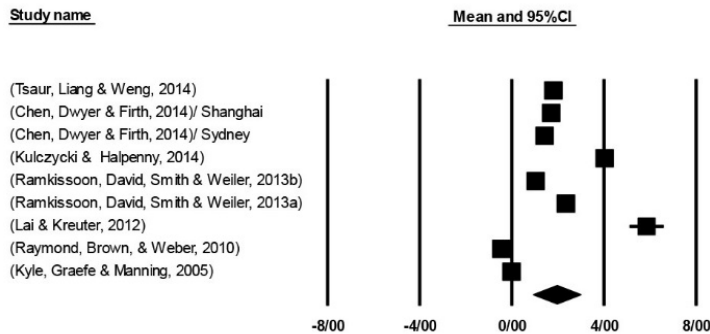
نمودار ۱. نمودار انباشت سنجه «هویت مکانی» در ارزیابی سازه «دل‌بستگی به مکان» با دامنه اطمینان ۹۵ درصد

نمودار ۲. نمودار انباشت سنجه «علاقه مکانی» در ارزیابی سازه «دل‌بستگی به مکان» با دامنه اطمینان ۹۵ درصد

نمودار ۳. نمودار انباشت سنجه «وابستگی مکانی» در ارزیابی سازه «دل‌بستگی به مکان» با دامنه اطمینان ۹۵ درصد

نمودار ۴. نمودار انباشت سنج «پیوند اجتماعی با مکان» در ارزیابی سازه «دلبستگی به مکان» با دامنه اطمینان ۹۵ درصد

با توجه به جدول شماره ۴، اثر متوسط هر یک از سنج‌ها مشخص گردیده است که در واقع از نقطه همرسی قطرهای لوزی در نمودار انباشت به دست آمده است. کران بالا و پایین، دو سر قطر بزرگ لوزی در نمودار انباشت می‌باشند. براساس نتایج به دست آمده «علائق مکانی» بیشترین و «وابستگی به مکان» و «پیوند اجتماعی با مکان» به ترتیب کمترین تأثیر را در ارزیابی دلبستگی به مکان داشته است. این نتایج تعریف تئوریک دلبستگی به مکان به عنوان پیوند عاطفی فرد با قرارگاه را نیز تأیید می‌کند.

جدول ۴. اثر متوسط هر یک از سنج‌ها

اثر متوسط در فاصله اطمینان ۰/۹۵				
کران پایین	کران بالا	اثر متوسط	فراوانی مطالعه	متغیرها
۱/۳۶۲	۳/۳۵۵	۲/۳۵۹	۱۸	رابطه هویت مکانی بر دلبستگی به مکان
۰/۹۷۰	۲/۹۲۰	۱/۹۴۵	۱۸	رابطه وابستگی مکانی بر دلبستگی به مکان
۲/۱۷۷	۴/۳۶۰	۳/۲۶۸	۹	رابطه علائق مکانی بر دلبستگی به مکان
۰/۹۲۲	۲/۹۷۵	۱/۹۴۸	۹	رابطه پیوند اجتماعی با مکان بر دلبستگی به مکان

نتیجه گیری و جمع بندی

ارزیابی این مفهوم و با پذیرش تعریف دوم از دلبستگی به مکان که آن را ظرف مفاهیم و سنج‌هایی از جمله «هویت مکانی»، «وابستگی مکانی»، «علائق مکانی» و «پیوند اجتماعی با مکان» می‌داند، با استفاده از ترکیب نتایج مقالات، به این نتیجه رسید که «علائق مکانی» بیشترین تأثیر و «وابستگی به مکان» که به پیوندهای عملکردی و هدف محور با یک قرارگاه اشاره دارد و باز نمود میزانی است که یک قرارگاه فیزیکی شرايطی را برای تأمین اهداف فراهم می‌آورد و «پیوند اجتماعی با مکان» به ترتیب، کمترین تأثیر را در ارزیابی سازه دلبستگی به مکان، ایفا می‌کنند. این امر، مؤید تعریف دلبستگی به مکان به عنوان پیوند عاطفی مثبت فرد با قرارگاه می‌باشد. همچنین نتایج نشان می‌دهند که

با مرور ادبیات نظری موجود در ارتباط با پیوند عاطفی بین فرد و قرارگاه، اینطور به دست آمد که «دلبستگی به مکان» از سایر مفاهیم پرکاربردتر است. فراوانی استعمال این مفهوم، به تنوع تعاریف از آن انجامیده است بطوریکه برخی آن را زیرمجموعه «حس مکان» در نظر می‌گیرند و برخی نیز آن را سطح ارتقا یافته حس مکان قلمداد می‌کنند. این امر می‌تواند موجب سردرگمی پژوهشگران باشد، بطوریکه در برخی از پژوهش‌های اخیر از پژوهشگران تازه کار خواسته شده است تا به گویه‌های استاندارد ارائه شده در پژوهش‌های قدیمی وفادار باشند و به این تنوع دامن نزنند. پژوهش حاضر با هدف

منابع و مأخذ

«هویت مکانی» به عنوان سنجه‌ای که به شناسایی شدن توسط مکان، می‌انجامد در درجه دوم اهمیت قرار دارد. نتایج این پژوهش، نقص مدل دو سطحی که شامل دو سنجه «هویت مکانی» و «وابستگی مکانی» می‌باشد و بر جنبه شخصی دلبستگی به مکان تأکید دارد را بیش از پیش آشکار می‌کند و لزوم پرداختن به جنبه‌های محیطی و اجتماعی را در ارزیابی «دلبستگی به مکان» یادآور می‌گردد.

۱. ازکیا، مصطفی و محمود توکلی (۱۳۸۵)، «فراتحلیل مطالعات رضایت شغلی در سازمان های آموزشی»، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۷، ۲۶-۱.

۲. دلاور، علی، (۱۳۸۰)، «مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی»، تهران، رشد.

۳. هومن، حیدرعلی، (۱۳۸۷)، «راهنمای عملی فراتحلیل در پژوهش علمی»، تهران، سمت.

4. Alexander, Laura A. (2008), Meaning of Place: Exploring long-term resident's attachment to the physical environmental in Northern New Hampshire, Antioch University New England.

5. Altman, Irwin and Setha M. Low (ed.) (1992), Place Attachment, Plenum Press, New York.

6. Billig, Miriam (2006) Is my home my castle? Place attachment, risk perception, and religious faith, Environment and Behavior, 38, 248-265.

7. Bradley, Michael J., Hungling Liu, Tatiana Chalkidou and Lowell Caneday (2015), Identifying Differences of Environmental Ethics and Place Attachment Among Visitors and Managers at State Parks, Visitor Studies, 18 (1) , 64- 82.

8. Bricker, Kelly S., and Deborah L. Kerstetter (2000), "Level of specialization and place attachment: an exploratory study of whitewater recreationists, Leisure Sciences, 22, 233-257.

9. Brown, Barbara, Douglas D. Perkins and Graham Brown (2003),

- the psychology of place, *American Journal of Psychiatry*, 153, 1516–1523.
17. Giuliani, M. Vittoria, Fiorenza Ferrara and Silvia Barabotti (2003), One attachment or more?, Ashland, OH: Hogrefe & Huber.
 18. Gustafson, Per (2001), Roots and routes: exploring the relationship between place attachment and mobility, *Environment and Behavior*, 33, 667–686.
 19. Halpenny, Elizabeth A. (2010), Pro-environmental behaviors and park visitors: the effect of place attachment", *Journal of Environmental Psychology*, 30(4), 409-421.
 20. Hammitt, William E., Erik A. Backlund and Robert D. Bixler (2006), Place bonding for recreational places: Conceptual and empirical development, *Leisure Studies*, 25(1), 17–41.
 21. Hammitt, William E., Gerard T. Kyle and Chi-Ok Oh (2009), Comparison of place bonding models in recreation resource management, *Journal of Leisure Research*, 41(1), 57–72.
 22. Hunter, Albert (1974), *Symbolic communities: The persistence and change of Chicago's local communities*, University of Chicago Press.
 23. Jorgensen, B., & Stedman, R. (2001), Sense of place as an attitude: Lakeshore owners attitudes toward their properties, *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 233-248.
 24. Jorgensen, Bradley S. and Richard C. Stedman (2006), A comparative analysis of predictors of sense of Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis, *Journal of Environmental Psychology*, 23, 259-271.
 10. Brown, Gregory and Christopher Raymond (2007), The relationship between place attachment and landscape values: Toward mapping place attachment, *Applied Geography*, 27(2), 89-111.
 11. Budruk, Megha, Sonja A. Wilhelm Stanis, Ingrid E. Schneider and Dorothy H. Anderson, (2011), Differentiating Place Attachment Dimensions Among Proximate and Distant Visitors to Two Water-Based Recreation Areas, *Society & Natural Resources*, 24(9), 917-932.
 12. Chen, Ning, Larry Dwyer and Tracey Firth (2014), Effect of dimensions of place attachment on residents' word-of-mouth behavior, *Tourism Geographies*, 16, 826-843.
 13. Cross, Jeniffer E. (2001), What is Sense of Place? 12th Headwaters Conference, November 2–4, Western State College.
 14. Cuba, Lee and David M. Hummon (1993), A place to call home: Identification with dwelling, community and region, *The Sociological Quarterly*, 34, 111-131.
 15. Fried, Marc (1963), Grieving for a lost home, In L. J. Duhl (Ed.), *The urban condition: People and policy in the metropolis* (pp. 124–152). New York: Simon & Schuster.
 16. Fullilove, Mindey Thompson (1996), *Psychiatric implications of displacement: contributions from*

31. Moore, Roger L. and Alan R. Graefe (1994), Attachments to recreation settings, *Leisure Sciences*, 16, 17–31.
32. Ng, Cheuk Fan (1998), Canada as a new place: the immigrant's experience, *Journal of Environmental Psychology*, 18, 55–67.
33. Pretty, Grace H., Heather M. Chipuer and Paul Bramston (2003), Sense of place amongst adolescents and adults in two rural Australian towns: The discriminating features of place attachment, sense of community and place dependence in relation to place identity, *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 273-287.
34. Proshansky, Harold M., Abbe K. Fabian and Rober Kaminoff (1983), Place-identity: Physical world socialization of the self, *Journal of Environmental Psychology*, 3 57-83(1)..
35. Ramkissoon, Haywantee, Betty Weiler and Liam David Graham Smith (2011), Place attachment and pro-environmental behavior in national parks: the development of a conceptual framework, *Journal of Sustainable Tourism*.
36. Ramkissoon, Haywantee, Liam David Graham Smith and Betty Weiler (2013a), Relationships between place attachment, place satisfaction and pro-environmental behavior in an Australian national park, *Journal of Sustainable Tourism*, 21(3): 434- 457.
37. Ramkissoon, Haywantee, Liam David Graham Smith and Betty Weiler (2013b), Testing the dimensionality of place attachment and its relationships with place satisfaction place dimensions: Attachment to, dependence on, and identification with lakeshore properties, *Journal of Environmental Management*, 79(3), 316-327.
25. Kulczycki, Corry and Elizabeth A. Halpenny (2014), Sport cycling tourists' setting preferences, appraisals and attachments, *Journal of Sport & Tourism*, 19 (2) , 169-197.
26. Kyle, Gerard T., Alan Graefe and Robert Manning (2005), Testing the dimensionality of place attachment in recreational settings, *Environment and Behavior*, 37, 153–177.
27. Kyle, Gerard T., Andrew J. Mowen and Michael Tarrant (2004), Linking place preferences with place meaning: an examination of the relationship between place motivation and place attachment, *Journal of Environmental Psychology*, 24, 439-454.
28. Lai, Po-Hsin and Urs P. Kreuter (2012), Examining the direct and indirect effects of environmental change and place attachment on land management decisions in the Hill Country of Texas, USA, *Landscape and Urban Planning*. 104(3-4):320-328.
29. Lewicka, Maria (2010), What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment, *Journal of Environmental Psychology*, 30, 35-51.
30. McEwen, John W. (2014), Sense of Place, Place Attachment, and Rootedness in Four West Baton Rouge Parish, Louisiana Bars. Florida State University.

45. Shumaker, Sally A. and Ralph B. Taylor (1983), Toward a clarification of people-place relationships: A model of attachment to place, In E. S. Feimer & E. S. Geller (Eds.), *Environmental psychology: Directions and perspectives* (pp. 219-251). New York: Praeger.
46. Sook Choi, Byung, Suck-kyung Kim and April Allen (2011), Place Attachment to Home Environments: Focusing on U.S. and Korean College Students, *Housing and Society*. 38(2): 169- 190.
47. Stokols, Daniel and Sally A. Shumacker (1981), People in places: a transactional view of settings. In John H. Harvey (Ed.), *Cognition, social behavior, and the environment* (pp. 441-448). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
48. Tanner, Bronwyn, Cheryl Tilse and Desleigh Jonge (2008), "Restoring and Sustaining Home: The Impact of Home Modifications on the Meaning of Home for Older People, *Journal of Housing For the Elderly*, 22(3), 195–215.
49. Tsaour, Sheng-Hshiang, Ying-Wen Liang and Szu-Chun Weng (2014). Recreationist-environment fit and place attachment, *Journal of Environmental Psychology*, 40, 421-429.
50. Tuan, Yi-Fu (1974), "Topophilia: A Study of Environmental Perception. Attitudes and Values", Englewood Cliffs, Nj: Prentice Hall.
51. Tuan, Yi-Fu (1976), *Geopietiy: A theme in man's attachment to nature and place*, In D. Lowenthal & M. Bowden (Eds.), *Geographies of the mind: Essays in historical geosophy in honor of John Kirland and pro-environmental behaviours: A structural equation modelling approach*, *Tourism Management*, 36.
38. Raymond, Christopher M., Gregory Brown and Delene Weber (2010), The measurement of place attachment: Personal, community, and environmental connections, *Journal of Environmental Psychology*, 30,: 422-434.
39. Ryden, Kent C. (1993), "Mapping the invisible landscape: Folklore, writing, and the sense of place", Iowa City: University of Iowa Press.
40. Sack, Robert David (1992), *Place, Modernity, and the Consumer's World*, Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
41. Scannell, Leila and Robert Gifford (2010a), Defining place attachment: A tripartite organizing framework, *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1–10.
42. Scannell, Leila and Robert Gifford (2010b), The relations between natural and civic place attachment and pro-environmental behavior, *Journal of Environmental Psychology*, 30(3), 289–297.
43. Schreyer, Richard, G. R. Jacob, Robert G. White, J. W. Frazier and B. J. Bepstein (1981), Environmental meaning as a determinant of spatial behavior in recreation, In R. Schreyer, G. Jacob, & R. White (Eds.), *Proceedings of the applied geography conferences*, Vol. 4 (pp. 294-300). Binghamton, NY: SUNY Binghamton.
44. Shamai, Shmuel (1991), Sense of place: An empirical measurement, *Geoforum*, 22(3), 347-358.

Jeï Zhang and Shaowen Cheng (2014), Predicting residents' pro-environmental behaviors at tourist sites: The role of awareness of disaster's consequences, values, and place attachment, *Journal of Environmental Psychology*, 40, 131- 146.

Wright (pp. 11-39). Oxford, England: Oxford University Press.

52. Vaske, Jerry J. and Katherine C. Kobrin (2001), Place attachment and environmentally responsible behavior, *Journal of Environmental Education*, 32(4), 16-21.
53. Walker, Amanda J. and Robert L. Ryan (2008), Place attachment and landscape preservation in rural New England: a Maine case study, *Landscape and Urban Planning*, 86(2), 141-152.
54. Williams, Daniel R., Michael E. Patterson, Joseph W. Roggenbuck and Alan E. Watson, (1992), Beyond the commodity metaphor: Examining emotional and symbolic attachment to place, *Leisure Science*, 14, 29-46.
55. Williams, Daniel R. and Susan I. Stewart (1998), Sense of place, *Journal of Forestry*, 98, 18-23.
56. Williams, Daniel R. and Jerry J. Vaske (2003), The measurement of place attachment: Validity and generalizability of a psychometric approach, *Forest Science*, 49(6), 830-840.
57. Woldoff, Rachael A. (2002), The effects of local stressors on neighborhood attachment, *Social Forces*, 81, 87-116.
58. Xu, Mengjie, Marien de Bakker, Dirk Strijker and Hongmei Wu (2015), Effects of distance from home to campus on undergraduate place attachment and university experience in China, *Journal of Environmental Psychology*, 43, 95- 104.
59. Zhang, Yuling, Hong-Lei Zhang,

